

Foredrag i Oslo Militære Samfund

24. november 2003

ved

Oberstløytnant Øyvind Dammen

Nestkommanderende FOKIV

(Forsvarets Kompetansesenter for Internasjonal virksomhet)

Aceh – Indonesia, den ukjente konflikten. Et forsøk på fredsbevaring i det nordvestre hjørnet av Indonesia.

(Sammendrag av foredraget)

For mange nordmenn er navnet Aceh helt ukjent, ukjent er det nok også at det i denne provinsen i Indonesia foregår Sørøst Asias lengste pågående konflikt. I [konflikten](#) mellom frigjøringsorganisasjonen GAM og Indonesiske myndigheter er det siden 1976 drept over 12 000 mennesker. Siden starten har det kun vært TO "fredsperioder", EN i 2000 og i ca FEM måneder fra 9. desember 2002 og frem til midten av mai 2003. I begge periodene har Norge og nordmenn spilt sentrale roller.

[Centre for Humanitarian Dialogue \(HDC\)](#) har siden slutten av 1990 årene spilt en av hovedrollene med å få de to stridende partene til forhandlingsbordet. De lyktes å få gjennomført det som kalles den humanitære pausen i 2000. I deler av denne perioden ledet nordmannen, oberst Lars Finstad, HDC sin delegasjon til Aceh. I 2002 klarte HDC nok en gang å få partene til å bli enige om en fredsprosess og den 9. desember 2002 skrev de under Cessation of Hostilities Agreement, også kaldt [COHA](#). Forsvaret stilte en oberst til rådighet for Utenriksdepartementet for dette oppdraget. Norge innehadde stillingen som Information Officer, som ledet både informasjonsinnsamlingen og informasjonsanalysen i tillegg til å være formann for Informasjonskomiteen i Joint Security Committee (JSC).

HDC Aceh Monitoring Mission ([HAMM](#)) var en annerledes operasjon enn det vi vanligvis forbinder med FN og NATO fredsoperasjoner, men mer likt operasjonen på Sri Lanka og i Nubafjellene i Sudan. Innen HAMM hadde vi den operative delen (JSC) som bestod av lik representasjon fra begge partene og en tilsvarende internasjonal del. JSC hadde monitorteam utplassert i hele Aceh som operasjonen hadde delt inn 8 distrikter. I alt var det 144 monitører utplassert fordelt på 48 fra hver part samt tilsvarende antall internasjonale monitører. De internasjonale monitørene var militære offiserer fra Thailand og Filippinene på kaptein – oberstløytnants nivå. I selve JSC, som var den politiske/militære ledelsen av styrken, satt det 5 fra hver av de to partene og 5 internasjonale. JSC ble ledet av en Generalmajor fra Thailand med en nestkommanderende fra Filippinene og 3 oberster (Thailand, Filippinene og Norge). I tillegg var hovedkomiteen inndelt i 3 underkomiteer (operasjon, informasjon, spesielle prosjekter) hvor Norge ledet informasjonskomiteen. Alle opplysninger og beslutninger måtte underskrevet av begge parter samt den internasjonale representanten, noe som viste seg å bli en stor utfordring.

All støttevirksomhet som logistikk og stabstjeneste var "satt bort" til eksterne institusjoner. Det svenske redningsverket ([SRSA](#)) hadde logistikkansvaret og et sikkerhetsfirma ([Blue Sky](#)) fra England bekledd stillinger som stabsoffiserer pluss at HDC hadde sine representanter i Aceh.

Indonesia er et land som har et innbyggeantall på ca 230 millioner mennesker og hvor 88 % er muslimer. Dette gjør Indonesia til verdens 5 største land og verdens største muslimske land. Landet ble uavhengig 17. august 1945 og Aceh ble innlemmet i Indonesia fra samme dato som en av 17 provinser. Aceh er på størrelse med Finnmark fylke i utstrekning og har en befolkning på ca 4 millioner innbyggere med byen Banda Aceh som provinshovedstad (ca 400 000 innbyggere). Provinsen er lokalisert på nordspissen av øya Sumatra og er delt opp i 10 distrikter og er rikt på olje, gass, tømmer og kaffe samt produserer en del sement. Med en utbygging av infrastruktur og en fredlig utvikling, bør provinsen kunne gjøre seg gjeldene innen turistnæringen.

Free Aceh Movement ([GAM](#)) er en frigjøringsorganisasjon som ble stiftet på 1970 tallet og har siden 1976 vært i åpen konflikt med Indonesiske myndigheter. GAM aksepterer ikke at Aceh er den del av Indonesia. Organisasjonen ledes av et styre som bor i eksil i Sverige, noe som har skapt visse diplomatiske komplikasjoner mellom Indonesia og Sverige. I Aceh antas styrken å være på ca 5000 mann, organisert og opererer etter et klassisk geriljamønster. De ble trent opp i Libya på sytti og åtti tallet og er i hovedsak bevæpnet med lette håndvåpen, har et sambandsopplegg som baserer seg på utstrakt bruk av mobil- og satellitt telefoner. GAM sin oppslutning i befolkningen er noe uvisst, men det antas at de står sterkt, spesielt i distriktene. Imidlertid er det nok mer sannsynlig at befolkningen ønsker fred fremfor en utmattende kamp for selvstendighet og at COHA har større oppslutning enn både GAM og Indonesiske myndigheter. Imidlertid kan GAM få mer støtte om Indonesiske myndighet ikke lykkes i å vinne "the hearts and minds" til befolkningen i Aceh gjennom sin militære operasjon som de nå gjennomfører i provinsen.

Indonesiske myndigheter hadde et stort politi og militær tilstedeværelse i Aceh og før sammenbruddet i fredsprosessen i mai 2003, antas den indonesiske tilstedeværelsen å være på ca 30 000 mann. Etter sammenbruddet i prosessen øket disse tallene betydelig og et samlet antall på opp mot 50 000 er gjengitt i flere media.

De Indonesiske militære styrkene ([TNI](#)), og da spesielt Hæren, er bygget opp noe forskjellig fra hva vi kjenner i vestlige land. Bl a så opererer de med lokalt rekrutterte enheter og sentrale enheter. Politiet er organisert med "vanlig" politi og det som kalles BRIMOB. BRIMOB er en form for paramilitære styrker og er omtalt som brutale og lite vennlig mot lokalbefolkningen. I tillegg var det en viss form for lokal Militia, i hovedsak regjeringstro befolkning og med oppdrag å forsvare den enkelte landsby.

Fredsprosessen som bygget på [COHA](#), hadde en god start i desember 2002 og antall drepte relatert til konflikten gikk drastisk ned fra over 100 pr måned til å bestå av enkelttilfeller. Da jeg ankom Banda Aceh var det på den tiden ikke lett å se at provinsen var preget at konflikt, det var ingen utbrente bygninger, ingen oppskutte stridsvogner i veigrøftene, ingen 14 åringer som gikk rundt i gatene med AK 47. Men så man seg mer rundt, oppdaget man raskt at befolkningen ikke følte seg trygge og frykten for at begge parter kunne ty til det vi i Norge vil kalle ekstrem brutalitet, var stor.

Etter ca to måneder var det klare tegn på at partene begynte å bevege seg i hver sin retning og tolket [COHA](#) på hver sin måte. GAM så på avtalen som et startpunkt for "all inclusive dialogue" som skulle kunne lede til et selvstendig Aceh, mens regjeringen var av den oppfatning at "all inclusive dialog" skulle foregå innenfor et selvstendig og samlet Indonesia og anså kampen for selvstendighet som et brudd på avtalen og indonesisk lov. Uten å gå inn på detaljer, endte prosessen med at partene i et siste forsøk på å redde avtalen, med brudd etter et høynivåmøte i Japan 17. og 18. mai 2003. Indonesiske myndigheter erklærte militær unntakstilstand 19. mai 2003 og HAMM/JSC ble bedt om å forlate landet. [COHA](#) er til tross for dette, ikke sagt opp av partene, men for alle praktiske formål, følges den ikke og den overvåkes heller ikke av internasjonale monitorer. Det at [COHA](#) ikke er sagt opp gir imidlertid en viss mulighet til at partene på et senere tidspunkt kan gå tilbake til prosessen. Det er viktig å se dette i et større tidsperspektiv; de hadde en konflikt gående i 24 år før de satte seg ned å gjennomføre den humanitære pausen i år 2000 og det tok deretter "bare" 2 år før vi fikk [COHA](#). Sett i dette lys, skal en ikke se bort fra at det forholdsvis snart vil være en ny fredsprosess i gang i Aceh. Det vil være en seier for de 4 millionene som bor i provinsen og som fortjener å kunne leve under sikre og fredlige forhold.

For de som ønsker å følge med i konflikten, står det en del om den daglig i [The Jakarta Post](#), men vær oppmerksom på at avisen er regjeringstro, og må leses med dette for øye.

(NB: Understrekte ord/forkortelser er linker til sider på Internett og virker kun på elektronisk utgave av dette sammendraget, du finner det her: <http://www.oslomilsamfund.no>)